Επιμέλεια: Γιώργος Σαββινίδης - giorgos.savvinides@philelefttheros.com

Μια πολυεστιακή παράσταση

«Δεκαήμερον» του Βοκάκιου σε σκηνοθεσία Μηνά Τίγκιλη στο Θέατρο Ένα

Της Νόνας Μολέσκη

Μια από τις πολλές μαγικές λειτουργίες του θεάτρου είναι η σμίκρυνση των ογκωδών, πολυπρόσωπων και νοηματικά πυκνότατων πεζών λογοτεχνικών έργων στα χωροχρονικά μεγέθη μιας παράστασης. Η σύμβαση της σμίκρυνσης ήταν πάντα θεμελιώδης στη θεατρική τέχνη εκ γενετής της, πόσο μάλλον όταν μιλάμε για τις θεατρικές διασκευές έργων, όπως, καλή ώρα, το «Δεκαήμερον» του Βοκάκιου. Το Θέατρο Ένα επιχειρεί να αποδώσει στα πλαίσια μιας παράστασης το μνημειώδες έργο του Αναγεννησιακού Ουμανισμού του 14ου αιώνα. Φυσικό είναι, λοιπόν, να επικεντρωθούμε στη διασκευή του Μιχάλη Παπαδόπουλου για να δούμε πώς το τόλμησε, ποιους κώδικες χρονολογικής μεταγραφής χρησιμοποίησε, τι επέλεξε ως αντιπροσωπευτικότερο από τον αφηγηματικό όγκο του πεζού πρωτότυπου κ.ά.

Οι 100 ιστορίες του Βοκάκιου αποτελούν ενιαίο λογοτεχνικό έργο, τοποθετημένο σε επινοημένο πλαίσιο της ιστορίας των ίδιων των δέκα αφηγητών. Εφτά γυναίκες και τρεις άνδρες, νέοι, όμορφοι, ευγενείς, μορφωμένοι και απελευθερωμένοι από τα ιδεολογικά δεσμά του Μεσαίωνα, κλείνονται σ' ένα εξοχικό αρχοντικό, για να περιμένουν το τέλος της φοβερής πανούκλας με την εξαιρετική περιγραφή της οποίας αρχίζει το βιβλίο. Το πλαίσιο αυτό ενώ από τη μια εντάσσει το έργο του Βοκάκιου σε μια πλούσια και πολύχρονη λογοτεχνική παράδοση, όπου ο καμβάς της ενιαίας πλοκής περιέχει αυτόνομες εγκιβωτισμένες ιστορίες (όπως π.χ. στο «1.001 και 1 νύχτες»), από την άλλη μπαίνει σε άλλο διαχρονικό σύνολο έργων που μιλάνε για το «Γλέντι εν καιρώ πανούκλας», για την προσπάθεια αντίστασης με όπλο το πνεύμα και τη φαντασία στο κακό που θεριεύει «απ' έξω».

Ο Μιχάλης Παπαδόπουλος διατηρεί τη δομή του Βοκάκιου, διατηρεί -τηρουμένων των αναλογιών- τις πλοκές των δέκα νουβελών που επιλέγει (καθοδηγούμενος εν μέρει από τις επιλογές του Παζολίνι στη θρυλική του ταινία), ξαναγράφει όμως το πλαίσιο ως αυτόνομο έργο. Μεταφέρει τη δράση στη Νάπολη του 1943, στις μέρες που το καθεστώς του Μουσολίνι είχε ήδη καταργηθεί στον νότο της Ιταλίας με την είσοδο των συμμαχικών στρατευμάτων. Ο πόλεμος, η πείνα, η υλική καταστροφή και η ηθική διάλυση αντικαθιστούν την πανούκλα του Βοκάκιου. Ο τρεις άνδρες: Α-ο πρώην δάσκαλος και ο πρώην αξιωματικός του ιταλικού στρατού, Β-ο εκπρόσωπος του ιταλικού υπόκοσμου, Γ-ο νεαρός Αμερικανός στρατιώτης, βρίσκουν κάποιες προμήθειες σπάνιας, για τις μέρες εκείνες, πολυτέλειας και καλούν τέσσερις γυναίκες, που η ανάγκη της επιβίωσης στη δίνη του πολέμου τις έκανε πόρνες, για μιας νύχτας γλέντι (η χρονική σμίκρυνση του δεκαήμερου του Βοκάκιου) εν μέσω της φρίκης που επικρατεί.

Ο σκοπός του Μιχάλη Παπαδόπουλου είναι να βάψει τη διασκευή του με αντιπολεμικό χρώμα, αλλά και με την απαισιοδοξία του σύγχρονου ουμανιστή που δεν πιστεύει στη δυνατότητα να αποκλειστεί, έστω και προσωρινά, η φρίκη των σημερινών «πανούκλων». Εξάλλου η διασκευή του δίνει στον σκηνοθέτη της παράστασης Μηνά Τίγκιλη τη δυνατότητα να μετατρέπει τις αφηγούμενες ιστορίες σε μικρές εν θεάτρω παραστάσεις, όπου οι ερωτικές σκηνές αποδίδονται με μιμητικές αναπαραστάσεις με τη σωτήρια χροιά της κωμικής υπερβολής. Ενώ ο ερωτισμός που μεταφέρεται στο επίπεδο του πλαισίου των εφτά αφηγητών στερείται (συνειδητά εκ μέρους των συντελεστών) της αναγεννησιακής δύναμης του εξορκισμού του θανάτου και της ασχήμιας. Η χρονολογική διαφορά μεταξύ του χρονικά μετατοπισμένου πλαισίου και των εγκιβωτισμένων ιστοριών αποδυναμώνει την κοινωνική σάτιρα, που ήταν ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του πολέμιου της υποκρισίας και της διαφθοράς Βοκάκιου.

Θεωρώ ότι η ποιότητα του δημιουργημένου από τον Μιχάλη Παπαδόπουλο νέου κειμένου δεν υποστηρίζει επαρκώς τη δική του πρωτότυπη ιδέα που αποτέλεσε τον κύριο άξονα της διασκευής. Ο λόγος παραμένει στο επίπεδο διακήρυξης και δεν ενσαρκώνεται πειστικά στις μορφές που δημιουργήθηκαν. Βρίσκω ομοιότητα μεταξύ της εικαστικής πρότασης του ιδίου και της γραφής του, καθώς στα σκηνικά της παράστασης ο χώρος της καταστραμμένης όπερας της Νάπολης περισσότερο δηλώνεται παρά δημιουργείται. Ο Μηνάς Τίγκιλης, γοητευμένος, όπως φάνηκε, από τη μορφή του έργου που του έδινε τη δυνατότητα μιας πολυεστιακής παράστασης με συνεχείς μεταβιβάσεις από ένα θεατρικό επίπεδο στο άλλο, δεν πρόσεξε κάποιους κινδύνους. Οι πολλαπλοί ρόλοι που κλήθηκαν να ενσαρκώσουν οι ηθοποιοί της παράστασης δεν παρουσίαζαν ιδιαίτερη δυσκολία, αλλά ούτε και ιδιαίτερη πρόκληση.